

วิธีพิจารณาคดีละเมิดอำนาจศาลในศาลยุติธรรม

LEGAL PROCEDURE IN RELATION TO CONTEMPT OF COURT

กฤษณ์ ภูตลาดขาม¹ และนิสิต อินทมานอ²
Krit Phutaladkham¹ and Nisit Intamano²

Received : 27 ส.ค. 2561

Revised : 3 ก.ย. 2561

Accepted : 3 ก.ย. 2561

บทคัดย่อ

ประเทศไทยบัญญัติความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 30 ถึง 32 และกำหนดโทษในมาตรา 33 โดยศาลอาจไล่บุคคลนั้นออกจากบริเวณศาล หรือลงโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 500 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งเป็นการกำหนดความผิดและโทษไว้เช่นเดียวกับกฎหมายอาญา แต่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและกฎหมายอื่น ๆ มิได้บัญญัติขั้นตอนการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีละเมิดอำนาจศาล ก่อให้เกิดประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่สำคัญ ได้แก่ ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเป็นความผิดต่อศาล บุคคลอื่น ซึ่งได้รับผลกระทบโดยตรงไม่ใช่ผู้เสียหาย ไม่อาจนำเสนอสืบพยานหลักฐานและมีข้อจำกัดสิทธิอุทธรณ์ฎีกา ส่วนผู้พิพากษาที่ถูกพาดพิงมีอำนาจไต่สวนข้อเท็จจริงและลงโทษผู้ถูกกล่าวหาได้ในกรณีไม่ได้เกิดขึ้นต่อหน้าศาล ซึ่งทำให้ไม่เป็นธรรม และศาลใช้อำนาจไต่สวนข้อเท็จจริงโดยไม่ได้กระทำต่อหน้าผู้ถูกกล่าวหา ไม่เปิดโอกาสให้แก่ข้อกล่าวหา หรือตั้งทนายความเข้ามาถามค้าน กับมีข้อจำกัดสิทธิอุทธรณ์ฎีกากรณีการละเมิดอำนาจศาลเกิดขึ้นในศาลสูง โดยเฉพาะในศาลฎีกา นอกจากนี้ การลงโทษผู้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซึ่งมีความผิดทางอาญารวมอยู่ด้วย เมื่อศาลลงโทษจำเลยในคดีอาญา ไม่ถือเป็นพ้องข้ามกับคดีละเมิดอำนาจศาลหรือไม่ได้หักวันที่ถูกคุมขังในคดีละเมิดอำนาจศาลออกจากการลงโทษในคดีอาญา บทความวิจัยเรื่องนี้จึงมุ่งเน้นศึกษาการดำเนินคดีละเมิดอำนาจศาลอันเป็นบทบัญญัติพิเศษซึ่งมีลักษณะแตกต่างจากการดำเนินคดีแพ่งและคดีอาญาทั่วไปให้มีการกำหนดวิธีพิจารณาไว้เป็นการเฉพาะเพื่อถ่วงดุลระหว่างอำนาจศาลและสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา

คำสำคัญ : วิธีพิจารณา ละเมิดอำนาจศาล สิทธิของผู้ถูกกล่าวหา

¹ นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต กลุ่มวิชากฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม ขอนแก่น อีเมล: Kris_nati60@windowslive.com

² ดร., ผู้อำนวยการหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม โทรศัพท์ 0 43 22 4111

¹ Graduate Student, Criminal Law and Criminal Justice, Faculty of Law, Sripatum University, Email: Kris_nati60@windowslive.com

² Dr., Director of Master of Law, Faculty of Law, Sripatum University, Tel +66 4322 4111

Abstract

In Thailand, the act constituting the contempt of court is explained in the Civil Procedural Code section 30 to 32 and section 33 allows a judge to punish a person who commits contempt of court by ordering him to go outside the courtroom, by imprisoning him for less than 6 months or by fining him for less than 500 Baht or both. Therefore, the provision of the contempt of court is provided as same as the criminal law. However, the legal procedure of contempt of court is not provided in the Civil Procedural Code or any other rules, leading to many discussed issues. Firstly, the contempt of court is the offence against the state, so the affected individual cannot demonstrate the evidence to the court and has a limited right to appeal. Secondly, the affected judge can punish the accused for contempt of court occurring outside the court, so this may cause the unfair judgment. Thirdly, the court can start its proceeding without the presence of the accused and the accused does not be allowed to defend himself or to appoint a lawyer. Fourthly, there is a limitation for appealing in case the contempt of court occurs in high court, especially in the Supreme Court. And lastly, if the court punishes the accused for the contempt of court which also violates the criminal law, the court can repunish him in criminal case and the accused can be imprisoned again. The contempt of court is the special provision, different from a criminal procedure and a civil procedure. There should be the specific provision of its procedure to balance the power and freedom of the court and the right and liberty of the accused as same as the defendant in a criminal case.

Keyword : Contempt of court, Court proceeding, Rights of Accused

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อำนาจตุลาการเป็นส่วนหนึ่งของอำนาจอธิปไตย ซึ่งเป็นอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ พระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นประมุขของประเทศทรงใช้อำนาจตุลาการโดยทางศาล การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเป็นอำนาจของศาล ซึ่งต้องดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย และในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 188 วรรคหนึ่ง) ในการทำหน้าที่ผู้พิพากษาหรือตุลาการย่อมมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายให้เป็นไปโดยรวดเร็ว เป็นธรรม และปราศจากอคติทั้งปวง (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 188 วรรคสอง) เมื่อผู้พิพากษามีหน้าที่ต้องพิจารณาพิพากษาอรรถคดีโดยปราศจากการแทรกแซงจากคู่ความหรือบุคคลอื่นจึงจำเป็นต้องมีบทบัญญัติของกฎหมายในเรื่องละเมิดอำนาจศาลซึ่งให้อำนาจศาลไว้เป็นพิเศษโดยคำนึงถึงการคุ้มครองรักษาความยุติธรรม ในการรักษาความสงบเรียบร้อยในบริเวณศาล และให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นไปโดยรวดเร็ว และเป็นธรรม (อุดม เพ็ญพุ่ม, 2552 : 241)

ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลมีทั้งในคดีแพ่งและคดีอาญา หากเป็นคดีแพ่งมีบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 30 ถึงมาตรา 33 โดยบทบัญญัติมาตรา 30 ถึงมาตรา 32 บัญญัติถึงลักษณะของการกระทำ

อันเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล และมาตรา 33 บัญญัติให้อำนาจศาลในการสั่งลงโทษคู่ความฝ่ายใดหรือบุคคลใด ซึ่งกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลโดยการไล่ออกจากบริเวณศาล หรือจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 500 บาท หรือทั้งจำคุกและปรับ แต่หากเป็นคดีอาญามีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 180 ซึ่งให้นำบทบัญญัติเรื่องการรักษาความเรียบร้อยในศาลตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาใช้บังคับแก่การพิจารณาคดีอาญาโดยอนุโลม แต่ห้ามไม่ให้ศาลสั่งให้จำเลยออกนอกห้องพิจารณา เว้นแต่จำเลยจะขัดขวางการพิจารณาคดี บทลงโทษของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซึ่งมีทั้งโทษจำคุกและโทษปรับ เช่นเดียวกับโทษทางอาญา ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลจึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหา เช่นเดียวกับจำเลยในคดีอาญา

การละเมิดอำนาจศาลอาจเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นต่อหน้าศาลและไม่ได้เกิดขึ้นต่อหน้าศาล แต่การดำเนินคดีละเมิดอำนาจศาลหาได้มีบทบัญญัติของกฎหมายระเบียบหรือข้อกำหนดใด กำหนดขั้นตอนในการดำเนินกระบวนการพิจารณาไว้ ทำให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีละเมิดอำนาจศาล ยังมีประเด็นที่เป็นปัญหาทางกฎหมายอยู่หลายประการ ทั้งในแง่ของบุคคลที่มีอำนาจเป็นผู้กล่าวหาในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ผู้พิพากษาที่มีอำนาจพิจารณาออกคำสั่ง การไต่สวนข้อเท็จจริงที่มีความแตกต่างจากการดำเนินคดีอาญาทั่วไป รวมทั้งการอุทธรณ์ฎีกา ในกรณีที่ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเกิดขึ้นในศาลฎีกา นอกจากนี้ยังมีข้อพิจารณาเกี่ยวกับการลงโทษในคดีละเมิดอำนาจศาลกับการลงโทษซ้ำในคดีอาญาด้วย

ผู้มีอำนาจกล่าวหาในคดีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล การกระทำอันเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลหลายกรณี เช่น การเรียกรับเงินจากคู่ความในบริเวณศาล หรือการทำร้ายร่างกายบุคคลที่มาเบิกความเป็นพยานของฝ่ายตรงข้ามในบริเวณศาล ทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหายโดยตรง แต่การลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลเป็นอำนาจเฉพาะของศาล บุคคลอื่นไม่ใช่ผู้เสียหายจึงไม่มีสิทธิฟ้องเพื่อให้ศาลลงโทษผู้กระทำความผิดในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1142/2516) และไม่มีสิทธิอุทธรณ์ฎีกาคำสั่งของศาล (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3249/2536) จึงมีประเด็นพิจารณาว่าหากให้ผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลมีอำนาจเป็นผู้กล่าวหาจะทำการนำเสนอพยานหลักฐานต่อศาลและทำให้การรับฟังพยานหลักฐานของศาลเป็นไปโดยครบถ้วนหรือไม่

ผู้พิพากษาที่มีอำนาจในการพิจารณาคดีละเมิดอำนาจศาล เนื่องจากไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายกำหนดไว้ ดังนั้น หากมีการละเมิดอำนาจศาลเกิดขึ้นต่อหน้าศาล เพื่อเป็นการคุ้มครองกระบวนการยุติธรรมในศาล ผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาจึงมีความจำเป็นต้องมีอำนาจในการออกคำสั่งลงโทษได้ แต่บางกรณีการละเมิดอำนาจศาลไม่ได้เกิดขึ้นต่อหน้าศาล มีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยว่าผู้พิพากษาที่ถูกกล่าวหาผิดฟังถึง มีอำนาจพิจารณาออกคำสั่งได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 639/2559) จึงมีประเด็นพิจารณาว่าการให้อำนาจผู้พิพากษาที่ถูกผิดฟัง มีอำนาจพิจารณาออกคำสั่งลงโทษในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลนั้น จะทำให้เกิดการลงโทษในลักษณะที่เป็นการแก้แค้นอันเป็นการผิดหลัก การพิจารณาพิพากษาคดีที่ว่า “บุคคลไม่ควรเป็นผู้ตัดสินในคดีซึ่งตนมีส่วนได้เสียอยู่ด้วย” หรือไม่

กระบวนการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในคดีละเมิดอำนาจศาล การไต่สวนข้อเท็จจริงในคดีละเมิดอำนาจศาลซึ่งปรากฏข้อโต้แย้งเป็นประเด็นขึ้นสู่ศาลฎีกาว่า ศาลไต่สวนและออกคำสั่งลงโทษผู้ถูกกล่าวหา โดยไม่ได้กระทำโดยเปิดเผยต่อหน้าผู้ถูกกล่าวหา ไม่ได้เปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหาแก้ข้อกล่าวหา และไม่เปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหาในการตั้งทนายถามค้าน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1324/2539) หรือแม้กระทั่งการนำพยานของฝ่ายผู้ถูกกล่าวหาเข้าสืบ

เป็นกระบวนการที่สวนที่ชอบหรือไม่ โดยศาสตร์ได้วินิจฉัยวางแนวทางว่าความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเป็นบทบัญญัติพิเศษต่างจากคดีอาญาทั่วไป การไต่สวนโดยวิธีดังกล่าวจึงชอบด้วยกฎหมายแล้ว ดังนี้ จึงมีประเด็นที่พิจารณาว่ากระบวนการไต่สวนในคดีละเมิดอำนาจศาลดังกล่าวขัดต่อหลักกระบวนการยุติธรรมทางอาญาหรือไม่

การอุทธรณ์ฎีกาในคดีละเมิดอำนาจศาล แม้กรณีศาลลงโทษผู้ถูกกล่าวหาจะไม่อยู่ในข้อจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์ฎีกา แต่กรณีการกระทำละเมิดอำนาจศาลเกิดขึ้นในศาลสูง เช่น การพิจารณาคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งของศาลฎีกา หรือการพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง คำสั่งลงโทษในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลดังกล่าวเป็นคำสั่งของศาลสูงสุดซึ่งเป็นที่สุดไม่อาจอุทธรณ์ฎีกาได้ ดังนี้ จึงมีประเด็นที่พิจารณาว่ากรณีดังกล่าวจะขัดต่อหลักการทบทวนเนื้อหาของคำพิพากษาหรือคำสั่งหรือไม่

การลงโทษในคดีละเมิดอำนาจศาลกับการลงโทษซ้ำในคดีอาญา ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลบางกรณีถือว่าเป็นการกระทำความผิดอาญาในตัว หากศาลลงโทษในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลแล้วต่อมาผู้ถูกกล่าวหาถูกฟ้องเป็นจำเลยในคดีอาญา ศาลฎีกาวินิจฉัยว่ากรณีดังกล่าวไม่เป็นฟ้องซ้ำ ดังนี้ ในคดีอาญาศาลจึงลงโทษจำเลยอีกได้ กรณีดังกล่าวจึงมีประเด็นที่พิจารณาว่าขัดต่อหลักกฎหมายที่ว่าผู้กระทำความผิดอาญาจะถูกลงโทษสองครั้งในการกระทำความผิดกรรมเดียวกันอีกไม่ได้หรือไม่

วัตถุประสงค์

โดยมีวัตถุประสงค์บทความวิชาการนี้ เกิดจากการวิจัยซึ่งได้นำมาเรียบเรียงเป็นบทความวิชาการ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาหลักการของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล หลักการดำเนินคดี หลักกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และการกระทำอันเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
2. เพื่อศึกษากฎหมายเกี่ยวกับวิธีพิจารณาคดีละเมิดอำนาจศาลทั้งของประเทศไทยและของต่างประเทศ
3. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีละเมิดอำนาจศาล
4. เพื่อเสนอแนวทางหรือวิธีพิจารณาที่เหมาะสมในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีละเมิดอำนาจศาล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้มุ่งเน้นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยค้นคว้าจากเอกสารทั้งตำรากฎหมาย บทความทางนิติศาสตร์ คำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับความเห็นของนักกฎหมาย ทั้งนี้ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาหาข้อสรุปและเสนอแนะแนวทางหรือวิธีพิจารณาที่เหมาะสมในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีละเมิดอำนาจศาล

บทวิเคราะห์

ปัญหาเกี่ยวกับผู้มีอำนาจกล่าวหาในคดีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

บทบัญญัติเรื่องละเมิดอำนาจศาลเป็นบทบัญญัติที่มีวัตถุประสงค์ ในการคุ้มครองกระบวนการยุติธรรมในศาล การกระทำอันเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลจึงถือได้ว่า เป็นความผิดต่อศาลหรือผู้พิพากษาโดยตรง การลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลจึงเป็นอำนาจเฉพาะของศาล แต่บางกรณีการกระทำอันเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ทำให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลหนึ่งบุคคลใดโดยตรง เช่น ผู้ถูกกล่าวหาเรียกเก็บเงินจากคู่ความในบริเวณศาล

หรือการทำร้ายร่างกายบุคคลที่มาเบิกความเป็นพยานของฝ่ายตรงข้ามในบริเวณศาล ทำให้บุคคลดังกล่าวได้รับความเสียหายโดยตรง แต่บุคคลนั้นหาวิธีหลีกเลี่ยงเพื่อให้ศาลลงโทษผู้กระทำความผิดได้ไม่ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1142/2516) และแม้ว่าบุคคลที่ได้รับความเสียหายนั้นอาจยื่นคำร้องขอให้ศาลไต่สวนและลงโทษผู้กระทำความผิดอำนาจศาลได้ แต่หากศาลเห็นว่าไม่มีเหตุสมควรที่จะทำการไต่สวนและมีคำสั่งยกคำร้อง หรือศาลไต่สวนตามคำร้องแล้วต่อมามีคำสั่งยกคำร้อง คำสั่งของศาลดังกล่าวเป็นอำนาจของศาลโดยเฉพาะ ผู้ยื่นคำร้องซึ่งไม่ใช่ผู้เสียหายก็ไม่มีสิทธิอุทธรณ์ฎีกา (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4600/2531) กรณีดังกล่าวอาจทำให้ประชาชนในสังคมมองได้ว่าศาลซึ่งเป็นองค์กรที่เป็นที่พึ่งสุดท้ายของประชาชนไม่ได้ให้ความสนใจหรือใส่ใจ ต่อความเดือนร้อนที่ประชาชนในสังคมได้รับจากการมาติดต่อราชการศาล การให้บุคคลที่ได้รับความเสียหายมีอำนาจเป็นผู้กล่าวหาในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ยังจะส่งผลให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีละเมิดอำนาจศาลของศาลมีการแสวงหาข้อเท็จจริงได้อย่างถูกต้องครบถ้วน ตลอดจนการก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายโดยตรง จากการกระทำละเมิดอำนาจศาลที่เกิดขึ้นในบริเวณศาลได้ นอกจากนี้ กรณีที่ศาลชั้นต้นมีคำสั่งให้ลงโทษผู้ถูกกล่าวหา แต่ศาลอุทธรณ์เห็นว่าผู้ถูกกล่าวหาไม่มีความผิดและพิพากษากลับเป็นว่าไม่ลงโทษ ปัจจุบันพนักงานอัยการไม่มีอำนาจฎีกาในกรณีดังกล่าว การให้ผู้ที่ได้รับความเสียหายมีอำนาจเป็นผู้กล่าวหา มีสิทธินำเสนอพยานหลักฐาน และมีสิทธิอุทธรณ์ฎีกา ย่อมเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้

ปัญหาเกี่ยวกับผู้พิพากษาที่มีอำนาจในการพิจารณาคดีละเมิดอำนาจศาล

หลักการของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลมุ่งเน้นการคุ้มครองกระบวนการยุติธรรมในศาล ดังนั้นหลายประเทศจึงกำหนดให้ผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีมีอำนาจออกคำสั่งลงโทษผู้กระทำความผิดอำนาจศาล ในกรณีการละเมิดอำนาจศาลเกิดขึ้นต่อหน้าศาลได้ เช่น ประเทศอังกฤษ หากการกระทำความผิดดังกล่าวเกิดขึ้นในศาลสูง ศาลสูงมีอำนาจที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดดังกล่าวได้ทันที โดยศาลจะถือเอาเหตุที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้าเป็นหลัก แต่ถ้าความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเกิดขึ้นในศาลล่าง เช่น County Court ศาลเคาน์ตีคอร์ทจะมีอำนาจที่จะพิพากษาปรับได้ไม่เกิน 20 ปอนด์ และจำคุกได้ไม่เกิน 3 เดือน และหากความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเกิดขึ้นใน Magistrate Court ศาลชั้นต้นมาจิสเตรทคอร์ทไม่มีอำนาจลงโทษทางอาญา เพียงแต่สามารถนำตัวผู้ที่ประพฤติตนไม่เรียบร้อยในบริเวณศาลนั้นออกไปจากห้องพิจารณาคดีหรือออกไปจากบริเวณศาลได้เท่านั้น แต่ไม่เป็นการตัดอำนาจของศาลสูงที่จะมีมาตรการคุ้มครองศาลล่างโดยมีคำสั่งให้ลงโทษบุคคลที่กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในศาลใดศาลหนึ่งได้เสมอ (ปวีณา เจตียวงศ์, 2536 : 125) ประเทศสหรัฐอเมริกา ให้อำนาจศาลลงโทษผู้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในกรณีการละเมิดอำนาจศาลเกิดต่อหน้าศาลโดยใช้กระบวนการพิจารณาแบบบรรทัดได้ (Federal Rules of Criminal Procedure Rule 42. Criminal Contempt (b)) ประเทศเยอรมัน ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลจะมุ่งเน้นไปในเรื่องรักษาความสงบเรียบร้อยในศาลเท่านั้น โดยกำหนดให้ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะเป็นผู้มีอำนาจที่จะออกคำสั่งหรือข้อกำหนดใด ๆ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในบริเวณศาลได้ และมีอำนาจที่จะใช้มาตรการบังคับทันทีกับผู้รบกวนการพิจารณาคดีของศาล (ปวีณา เจตียวงศ์, 2536 : 125) ประเทศฝรั่งเศส ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลมีลักษณะเช่นเดียวกับประเทศเยอรมัน กล่าวคือศาลสามารถใช้อำนาจลงโทษผู้ละเมิดอำนาจศาลได้เฉพาะกรณีมีการกระทำความผิดระหว่างพิจารณาคดีของศาลเท่านั้น ส่วนการละเมิดอำนาจศาลที่ไม่ได้เกิดขึ้นต่อหน้าศาล ประเทศอังกฤษกำหนดให้เริ่มต้นจาก Divisional Court of the Queen's Bench Division โดยการฟ้องของอัยการสูงสุด อัยการสูงสุด หรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม (Attorney General) หรือฟ้องร้องโดยผู้เสียหายเอง การดำเนินคดีละเมิดอำนาจศาลประเภทนี้มีการดำเนินคดีเช่นเดียวกับคดีอาญาทั่วไป (ปวีณา เจตียวงศ์, 2536 : 125) ประเทศสหรัฐอเมริกาบัญญัติไว้ในประมวล

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาชัดเจนว่าหากการละเมิดอำนาจศาลเกี่ยวข้องกับการไม่เคารพหรือการวิพากษ์วิจารณ์ผู้พิพากษา ผู้พิพากษานั้นไม่อาจพิจารณาคดีละเมิดอำนาจศาลได้ เว้นแต่ได้รับความยินยอมจากจำเลย (Federal Rules of Criminal Procedure Rule 42. Criminal Contempt (a) (3)) ส่วนประเทศเยอรมันและฝรั่งเศสการดำเนินคดีละเมิดอำนาจศาลคุ้มครองเฉพาะกรณีการกระทำความผิดในระหว่างการพิจารณาคดีของศาลเท่านั้น

การกระทำอันเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 30 ถึงมาตรา 32 สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กรณี คือ กรณีการละเมิดอำนาจศาลเกิดขึ้นต่อหน้าศาล และกรณีการละเมิดอำนาจศาลไม่ได้เกิดขึ้นต่อหน้าศาล เช่นเดียวกับกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของต่างประเทศ การที่จะให้คงไว้ซึ่งหลักการคุ้มครองกระบวนการยุติธรรมในศาลและหลักการคุ้มครองความเป็นอิสระของผู้พิพากษา โดยคำนึงถึงหลักการดำเนินคดีและหลักการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาประกอบด้วยแล้วนั้น การพิจารณาเกี่ยวกับผู้พิพากษาที่มีอำนาจพิจารณาคดีละเมิดอำนาจศาลจึงควรแบ่งเป็น 2 กรณี ดังนี้

1) กรณีการละเมิดอำนาจศาลเกิดขึ้นต่อหน้าศาล

กรณีการละเมิดอำนาจศาลเกิดขึ้นต่อหน้าศาลย่อมเห็นได้ชัดว่าการละเมิดอำนาจศาลนั้นเป็นการรบกวนหรือขัดขวางกระบวนการพิจารณาคดีของศาลซึ่งต้องดำเนินไปด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรม ดังนั้น หากมีผู้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในลักษณะดังกล่าว ย่อมมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะให้ผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาคดีในขณะนั้นมีอำนาจเพียงพอที่จะป้องกันไม่ให้มีการใช้ศาลหรือวิธีพิจารณาความไปในทางที่ผิด และเป็นสิ่งจำเป็นที่จะคงต้องให้อำนาจผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาคดีในขณะนั้นมีอำนาจลงโทษผู้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลได้ในทันทีทันใด (อุตม เฟื่องฟูง, 2552 : 271) ซึ่งนับว่าเป็นเครื่องมือพิเศษไปจากธรรมดา

2) กรณีการละเมิดอำนาจศาลไม่ได้เกิดขึ้นต่อหน้าศาล

กรณีการละเมิดอำนาจศาลไม่ได้เกิดขึ้นต่อหน้าศาลจะเห็นว่าการละเมิดอำนาจศาลดังกล่าวไม่ได้เป็นการรบกวนหรือขัดขวางกระบวนการพิจารณาคดีของศาลซึ่งต้องดำเนินไปในขณะนั้น ดังนั้น การให้ผู้พิพากษาของคณะอื่นที่ไม่ได้ถูกกระทบจากการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเป็นผู้พิจารณาพิพากษา ย่อมจะทำให้เกิดความเป็นธรรมและเป็นการป้องกันไม่ให้ผู้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลถูกลงโทษในลักษณะที่เป็นการแก้แค้น และเป็นไปตามหลักความยุติธรรมโดยทั่วไปซึ่งมีหลักว่าบุคคลไม่ควรเป็นผู้ตัดสินในคดีซึ่งตนมีส่วนได้เสียอยู่ด้วย (อุตม เฟื่องฟูง, 2552 : 271)

ปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในคดีละเมิดอำนาจศาล

การไต่สวนคดีละเมิดอำนาจศาลของไทย ศาลทำการไต่สวนโดยไม่ได้กระทำโดยเปิดเผยต่อหน้าผู้ถูกกล่าวหา ไม่ได้เปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหาแก้ข้อกล่าวหาหรือให้โอกาสตั้งทนายถามค้าน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1324/2539) การที่ศาลใช้อำนาจพิเศษดังกล่าวจึงทำให้ผู้ถูกกล่าวหาไม่ได้รับความคุ้มครองในการดำเนินกระบวนการพิจารณาเลยซึ่งแตกต่างจากกระบวนการคุ้มครองผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา หลักการดำเนินคดีหลายประการที่ถือว่าเป็นคุณภาพของกระบวนการยุติธรรม เช่น หลักการได้รับฟังหรือหลักฟังความสองฝ่าย หลักการนี้เป็นหลักทั่วไปในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีที่สำคัญและเกี่ยวข้องโดยตรงกับเรื่องการพิจารณาคดีที่เป็นธรรม เพราะหากการพิจารณาคดีกระทำโดยฟังความข้างเดียวหรือไม่เปิดโอกาสให้คู่ความโต้แย้งหรือต่อสู้คดีแล้วย่อมเห็นได้ชัดว่าจะไม่เกิดการพิจารณาคดีที่เป็นธรรมกับคู่ความ ในแง่มุมของศาลเองซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาคดีให้เกิดความเป็นธรรมกับคู่ความหากพิจารณาคดีโดยขาดหลักการนี้แล้วก็จะทำให้ศาลไม่มีข้อมูลอย่างเพียงพอที่จะนำมาประกอบ

การวินิจฉัยคดีให้ครบถ้วนรอบด้าน และเกิดโอกาสในการวินิจฉัยชี้ขาดคดีที่ผิดพลาดคลาดเคลื่อนได้ง่าย นอกจากนี้หลักฟังความสองฝ่ายยังมีความหมายหรือขอบเขตรวมไปถึงสิทธิของคู่ความในการได้รับการแจ้งว่ามีการฟ้องคดีต่อตน และได้รับการแจ้งเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพิจารณาคดี สิทธิของคู่ความในการเสนอหรือโต้แย้งพยานหลักฐานของคู่ความอีกฝ่าย สิทธิที่จะต้องมีคู่ความอยู่ด้วยในขณะนำสืบพยานข้อเท็จจริง และสิทธิที่จะไม่ถูกผูกพันโดยคำพิพากษาที่ตนไม่ได้เข้ามาเป็นคู่ความในคดีด้วย หลักการฟังความสองฝ่ายจึงนับได้ว่าเป็นหลักการสากลที่เป็นมาตรฐานในการคุ้มครองคู่ความในการดำเนินกระบวนการพิจารณาอย่างหนึ่ง

กระบวนการยุติธรรมทางอาญามีหลักการสำคัญประการหนึ่ง คือ หลัก Due Process of Law ซึ่งเป็นกระบวนการที่มุ่งให้ความคุ้มครองบุคคลที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะจำเลยซึ่งเป็นผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด ขั้นตอนในกระบวนการยุติธรรมที่ต้องอาศัย Due Process of Law ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ต้องมีการแจ้งข้อหาให้ผู้ถูกกระทบสิทธิทราบ ต้องให้ผู้ถูกกระทบสิทธิมีโอกาสคัดค้าน ต้องรับฟังพยานหลักฐานที่ผู้ถูกกระทบสิทธิเสนอและต้องวินิจฉัยชี้ขาดโดยผู้ไม่มีประโยชน์เกี่ยวข้อง (นริศ ชำนาญพานันท์, 2539 : 140)

การลงโทษในความผิดฐานละเมิดอำนาจซึ่งมีทั้งโทษจำคุก หรือปรับ หรือทั้งจำคุกและปรับ เช่นเดียวกับการลงโทษในคดีอาญา ดังนั้น ผู้ถูกกล่าวหาจึงสมควรได้รับความคุ้มครองตามหลักการดำเนินคดีและหลักกระบวนการยุติธรรมทางอาญาดังกล่าว โดยควรได้รับการพิจารณาคดีโดยเปิดเผยต่อหน้าผู้ถูกกล่าวหา ซึ่งเป็นหลักที่มุ่งจะคุ้มครองคู่ความจากการพิจารณาที่เป็นการลับและตามอำเภอใจด้วยการพิจารณาที่โปร่งใสและประชาชนสามารถควบคุมได้ ควรได้รับการแจ้งข้อกล่าวหา ควรมีสิทธิในการมีทนายความให้ความช่วยเหลือ และควรมีสิทธิในการนำเสนอพยานหลักฐานของฝ่ายตน เช่นเดียวกับสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในกระบวนการยุติธรรมด้วย

ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิในการอุทธรณ์ฎีกา

หลักในการอุทธรณ์ฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่ง โดยหลักแล้วต้องถือว่าเป็นสิทธิของคู่ความที่สามารถโต้แย้งคำพิพากษาของศาลล่างได้ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของตนและเป็นการแก้ไขข้อบกพร่องของศาลนั้น ๆ ซึ่งหมายถึงการแก้ไขความไม่ถูกต้องในเนื้อหาของคำพิพากษาหรือคำสั่ง หลักดังกล่าวจึงถือได้ว่าเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนต่อกระบวนการยุติธรรม

ในคดีละเมิดอำนาจศาล แม้จะเป็นบทบัญญัติพิเศษไม่เกี่ยวกับการลงโทษผู้กระทำความผิดทางอาญาทั่วไป และไม่อยู่ในบังคับของข้อจำกัดเกี่ยวกับการอุทธรณ์ฎีกา (คำสั่งคำร้องฎีกาที่ 1926/2548) และคำสั่งดังกล่าวเป็นคำสั่งระหว่างพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 228(1) จึงไม่ต้องห้ามอุทธรณ์ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง (คำสั่งคำร้องฎีกาที่ 66/2516) ทำให้ผู้ถูกกล่าวหาสิทธิอุทธรณ์ฎีกาได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1316/2519) แต่ในปัจจุบันการพิจารณาคดีโดยการสืบพยานหลักฐานไม่ได้มีขึ้นเฉพาะในศาลชั้นต้นเท่านั้น คดีพิเศษหลายประเภทที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลสูง เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 มาตรา 226 วรรคหนึ่ง กำหนดให้ศาลฎีกามีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 195 วรรคสอง กำหนดให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง การละเมิดอำนาจศาลที่เกิดขึ้นในศาลฎีกาซึ่งเมื่อศาลฎีกามีคำพิพากษาหรือคำสั่งดังกล่าวแล้ว ต้องถือว่าคดีถึงที่สุดไม่สามารถที่จะอุทธรณ์หรือฎีกาต่อไปได้ ทำให้คู่ความไม่สามารถโต้แย้งเนื้อหาของคำพิพากษาได้

ดังนั้น หากคดีหลัก เช่น คดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 195 วรรคสี่ กำหนดให้อุทธรณ์คำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง มีคำพิพากษา การอุทธรณ์คำสั่งลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลจึงควรนำหลักการดังกล่าวมาใช้ด้วย

ปัญหาเกี่ยวกับการลงโทษในคดีละเมิดอำนาจศาลกับการลงโทษซ้ำในคดีอาญา

การกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลบางกรณีถือว่าเป็นความผิดอาญาในตัว เช่น จำเลยใช้รื่องเท้าตีผู้เสียหายในบริเวณศาล (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 87/2484) นายประกันปลอมสำเนาทะเบียนบ้านและมรณบัตรว่าจำเลยถึงแก่ความตายเพื่อขอลถอนหลักประกันคืน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2302/2523, 1120/2539) แม้ศาลจะลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาล แต่เมื่อในคดีก่อนเรื่องละเมิดอำนาจศาลเป็นเรื่องที่จำเลยทำตัวไม่เรียบร้อยละเมิดอำนาจศาลศาลจึงได้ลงโทษจำเลยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาแพ่ง โดยไม่มีโจทก์ฟ้อง เมื่อในคดีก่อนไม่มีฟ้อง พนักงานอัยการและโจทก์ในคดีหลังก็ย่อมมีสิทธิมาฟ้องจำเลยเป็นคดีอาญาอีกได้ สิทธิของโจทก์ที่จะนำคดีอาญามาฟ้องหาได้ระงับไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39(4) ไม่ และศาสตราจารย์หยุด แสงอุทัย ยังมีหมายเหตุท้ายฎีกาว่า ที่กฎหมายให้อำนาจศาลลงโทษการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลได้ทันทีโดยไม่ต้องมีโจทก์ฟ้องนั้นก็เพื่อจะให้มีมาตรการข่มขู่ศาลเท่านั้น แต่อย่างไรก็ดี หลักการลงโทษทางอาญาอันเป็นหลักกฎหมายที่สำคัญประการหนึ่งมีอยู่ว่า ผู้กระทำผิดไม่ควรถูกลงโทษสองครั้งในความผิดเดียวกัน ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39(4) ได้บัญญัติรับรองหลักกฎหมายดังกล่าวไว้ (ประภาสัน อวยชัย, 2531 : 61) การละเมิดอำนาจศาลกรณีดังกล่าวข้างต้นแม้สามารถดำเนินคดีอาญาได้ แต่การมีบทลงโทษความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซึ่งมีโทษทางอาญาก็ยังถือว่าเป็นสิ่งจำเป็น (ธีระวัฒน์ สินธุวงศ์, 2556 : 116)

ในมุมมองของกฎหมายต่างประเทศ เช่น ประเทศเยอรมันซึ่งมีบัญญัติกฎหมายเรื่องละเมิดอำนาจศาลไว้ในกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาล ตั้งแต่มาตรา 176 ถึง 182 ได้มีการบัญญัติถึงกรณีการลงโทษในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซ้ำกับการลงโทษในคดีอาญาไว้ในมาตรา 178 (3) ว่ากรณีผู้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลถูกพิพากษาลงโทษในทางอาญาเนื่องจากการกระทำเดียวกันนั้นในเวลาต่อมา ให้หักจำนวนวันที่คุมขังผู้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลนั้นออกจากโทษที่ต้องรับผิดในทางอาญา แนวทางดังกล่าวน่าจะเป็นแนวทางที่ประเทศไทยควรนำมาปรับแก้กฎหมายต่อไป ทั้งนี้ หลักการหักจำนวนวันที่คุมขังผู้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลออกจากโทษที่ต้องรับผิดในทางอาญานั้นจะทำให้เห็นได้ว่าการลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลซึ่งให้อำนาจศาลลงโทษได้ในทันทียังคงเป็นสิ่งจำเป็นในการคุ้มครองกระบวนการยุติธรรมในศาล แต่ในขณะเดียวกันก็ยังคงไว้ในหลักกฎหมายที่ว่าผู้กระทำผิดไม่ควรถูกลงโทษสองครั้งในความผิดเดียวกัน

ข้อแตกต่างหลายประการของการดำเนินคดีละเมิดอำนาจศาลซึ่งมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากการดำเนินคดีแพ่งและคดีอาญาทั่วไปทำให้การพิจารณาคดีละเมิดอำนาจศาลบางประการขัดแย้งต่อหลักการดำเนินคดีแพ่งและขัดแย้งต่อหลักกระบวนการอันควรแห่งกฎหมายซึ่งเป็นกระบวนการที่มุ่งคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทบัญญัติในเรื่องละเมิดอำนาจศาลเป็นบทบัญญัติพิเศษที่ให้ศาลใช้เป็นมาตรการหรือเครื่องมือในการคุ้มครองกระบวนการยุติธรรมในศาล ในขณะที่เกี่ยวกับบทลงโทษของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลก็มีทั้งโทษจำคุกและโทษปรับเช่นเดียวกับบทลงโทษในทางอาญา การดำเนินคดีละเมิดอำนาจศาลนอกจากจะพิจารณาตามหลักการคุ้มครองกระบวนการยุติธรรมในศาลและหลักการคุ้มครองความเป็นอิสระของผู้พิพากษาแล้ว ต้องคำนึงถึงกระบวนการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกล่าม اتهامตามหลักการดำเนินคดีและหลักกระบวนการยุติธรรมทางอาญาด้วย ดังนั้น การดำเนินคดีละเมิดอำนาจศาลซึ่งมีลักษณะพิเศษต่างหากจากการดำเนินคดีแพ่งและคดีอาญาทั่วไป จึงควรมีการออกข้อกำหนดประธานศาลฎีกาว่าด้วยการดำเนินคดีละเมิดอำนาจศาล โดยอาศัยอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 34/1 เพื่อกำหนดเกี่ยวกับกรกล่าวหาในคดีละเมิดอำนาจศาล การสืบพยาน การรับฟังพยานหลักฐาน การวินิจฉัยคดี ตลอดจนการดำเนินกระบวนการพิจารณาใด ๆ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมสำหรับการดำเนินคดีละเมิดอำนาจศาลในประเด็นดังต่อไปนี้

1. ผู้มีอำนาจกล่าวหาในคดีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ควรกำหนดให้ผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเป็นผู้มีอำนาจกล่าวหาเพื่อให้มีการนำเสนอพยานหลักฐานต่อศาล อันจะเป็นประโยชน์ในการไต่สวนและแสวงหาข้อเท็จจริงของศาลและมีสิทธิในการอุทธรณ์ฎีกาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายไปยังศาลสูงเพื่อเกิดแนวทางในการปฏิบัติงานของผู้พิพากษาศาลชั้นต้นต่อไป

2. ผู้พิพากษาที่มีอำนาจในการพิจารณาคดีละเมิดอำนาจศาล แยกพิจารณาออกเป็น 2 กรณี ดังนี้

- 2.1 กรณีการละเมิดอำนาจศาลที่เกิดต่อหน้าศาลควรกำหนดให้อำนาจผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีมีอำนาจออกคำสั่งลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลได้ เพื่อการจะรักษาไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยในบริเวณศาลอันเป็นการคุ้มครองกระบวนการยุติธรรมในศาล ทั้งนี้ ผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีนั้นต้องได้รับรองไว้ในสำนวนว่ามีการกระทำละเมิดอำนาจศาลเกิดขึ้นและผู้พิพากษานั้นได้พบเห็นการกระทำด้วยตนเอง

- 2.2 กรณีการละเมิดอำนาจศาลไม่ได้เกิดขึ้นต่อหน้าศาล ควรกำหนดไว้ให้ชัดเจนว่าหากการกระทำนั้นมิผลกระทบต่อผู้พิพากษาคณะหนึ่งคนใด ผู้พิพากษาคณะที่ถูกกระทบจากการกระทำนั้นจะเป็นผู้พิจารณาพิพากษาไม่ได้ ทั้งนี้ ถือว่าผู้พิพากษาที่ถูกกระทบกระเทือนจากการกระทำนั้นเป็นผู้มีผลประโยชน์ได้เสียเกี่ยวข้องอยู่ในคดีนั้น

3. กระบวนการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกล่าม اتهامในคดีละเมิดอำนาจศาล แยกพิจารณาออกเป็น 4 ประการ ดังนี้

- 3.1 สิทธิในการได้รับการพิจารณาคดีโดยเปิดเผยต่อหน้าผู้ถูกล่าม اتهام การดำเนินอาญาและคดีละเมิดอำนาจศาลต่างก็มีโทษทางอาญาอันเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของบุคคล ดังนั้น การดำเนินคดีละเมิดอำนาจศาลควรกำหนดให้ผู้ถูกล่าม اتهامมีสิทธิได้รับการพิจารณาคดีโดยเปิดเผยต่อหน้าของผู้ถูกล่าม اتهมาเช่นเดียวกับสิทธิของจำเลยในคดีอาญา

- 3.2 สิทธิในการได้รับแจ้งข้อกล่าวหา การได้รับแจ้งข้อกล่าวหาเป็นขั้นตอนหนึ่งของกระบวนการ Due Process of Law ซึ่งเป็นกระบวนการที่มุ่งให้ความคุ้มครองผู้ต้องหาหรือจำเลยในกระบวนการยุติธรรม นอกจากนี้ ความหมายหรือขอบเขตของหลักการฟังความสองฝ่ายยังรวมถึงสิทธิของคู่ความในการได้รับแจ้งว่ามีฟ้องคดีต่อตน และได้รับการแจ้งเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพิจารณาคดีด้วย การดำเนินคดีละเมิดอำนาจศาลจึงควรกำหนดให้ผู้ถูกล่าม اتهมาสิทธิที่จะได้รับทราบข้อกล่าวหา ตลอดจนสิทธิในการแก้ข้อกล่าวหา ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา

3.3 สิทธิในการมีทนายความให้ความช่วยเหลือ การดำเนินกระบวนการพิจารณาซึ่งต้องดำเนินไปตามกระบวนการขั้นตอนของกฎหมายมีความจำเป็นที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยควรต้องมีทนายความ ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในทางกฎหมายคอยให้ความช่วยเหลือในการต่อสู้คดี สิทธิในการมีทนายความให้ความช่วยเหลือเป็นสิทธิประการหนึ่งของผู้ต้องหาหรือจำเลยในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา การดำเนินคดีละเมิดอำนาจศาลจึงควรกำหนดให้สิทธิผู้ถูกกล่าวหาในการมีทนายความคอยช่วยเหลือด้วย

3.4 สิทธิในการนำเสนอพยานหลักฐานของฝ่ายตน ถือว่าเป็นหลักการสำคัญประการหนึ่งที่จะทำให้การวินิจฉัยชี้ขาดคดีของศาลเป็นไปโดยครบถ้วนรอบด้าน การดำเนินคดีละเมิดอำนาจศาลจึงควรกำหนดให้นำหลักการดังกล่าวมาใช้เพื่อคุ้มครองสิทธิของคู่ความทุกฝ่าย โดยเฉพาะบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอำนาจศาลควรมีสิทธิในการนำเสนอพยานหลักฐานฝ่ายของตนเข้าไต่สวนเพื่อหักล้างพยานหลักฐานของอีกฝ่ายด้วย

4. การอุทธรณ์ฎีกา หลักในการอุทธรณ์ฎีกาค่าพิพากษาหรือคำสั่งเป็นหลักที่คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลในการแก้ไขข้อบกพร่องในเนื้อหาของคำพิพากษาหรือคำสั่ง แต่การละเมิดอำนาจศาลในปัจจุบันหาไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในศาลชั้นต้นเท่านั้น ดังนั้น หากการละเมิดอำนาจศาลเกิดขึ้นในศาลฎีกาซึ่งพิจารณาคดีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองซึ่งพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จึงควรกำหนดให้สิทธิผู้ถูกกล่าวหาในการอุทธรณ์ฎีกาไปยังที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ด้วย

5. การลงโทษในคดีละเมิดอำนาจศาลกับการลงโทษซ้ำในคดีอาญา การกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลบางกรณีถือว่าเป็นความผิดอาญาในตัว บุคคลที่ถูกลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลจึงอาจถูกฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาอีกส่วนหนึ่งได้ ไม่ถือว่าเป็นฟ้องซ้ำตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39(4) แต่การลงโทษทางอาญามีหลักกฎหมายที่สำคัญประการหนึ่งว่า ผู้กระทำความผิดอาญาจะถูกลงโทษสองครั้งในการกระทำความผิดกรรมเดียวกันไม่ได้ แม้ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเป็นบทบัญญัติพิเศษที่กฎหมายให้อำนาจศาลลงโทษผู้กระทำความผิดอำนาจศาลได้ในทันที แต่เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างหลักการลงโทษทางอาญากับหลักการคุ้มครองกระบวนการยุติธรรมในศาล จึงควรกำหนดให้มีการหักวันคุมขังในคดีละเมิดอำนาจศาลออกจากโทษจำคุกหรือกักขังในคดีอาญาในกรณีที่ศาลใช้อำนาจลงโทษผู้ถูกกล่าวหาในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลและต่อมาผู้ถูกกล่าวหาถูกฟ้องเป็นจำเลยในคดีอาญาอีกฐานหนึ่ง

เอกสารอ้างอิง

- กุลพล พลวัน. (2521). *ข้อสังเกตเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาลในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: วารสารอัยการ.
- คณิต ณ นคร. (2522). *ละเมิดอำนาจศาลในเยอรมัน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พาสโก.
- คณิต ณ นคร. (2548). *กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งภาคการดำเนินคดี*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- จิราพร ศิริพงษ์. (2547). *ละเมิดอำนาจศาล : ข้อพิจารณาเกี่ยวกับการวิพากษ์ที่เป็นธรรม*. วิทยานิพนธ์
นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ณปภา ตูลารักษ์. (2553). *ขอบเขตและวิธีพิจารณาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล*. วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ธีระวัฒน์ สินธวงษ์. (2556). *บทลงโทษความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล*. วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นริศ ชำนาญชานันท์. (2539). *ละเมิดอำนาจศาล โทษที่ขัดต่อกระบวนการ Due Process of Law*. กรุงเทพฯ:
วารสารอัยการ.
- ประภาสน์ อวยชัย. (2531). *ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล*. กรุงเทพฯ: ดุลพาท.
- ปวีณา เจตีย์วงศ์. (2536). *ละเมิดอำนาจศาล*. กรุงเทพฯ: ดุลพาท.
- ปิตติ โภธิวิจิตร. (2552). *ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล รายงานการศึกษาระดับสมบูรณั โครงการวิชาการ
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปิตีกุล จีระมงคลพาณิชย์. (2554). *คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 1-2*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- พนัส ทศนียนันท์. (2521). *การลงโทษการวิพากษ์วิจารณ์ศาลหรือดิชมศาลฐานละเมิดอำนาจศาลในสหรัฐอเมริกา*.
กรุงเทพฯ: วารสารอัยการ.
- พรเพชร วิชิตชลชัย. (2522). *ละเมิดอำนาจ: บัญญัติขึ้นเพื่อประโยชน์แก่ผู้ใด ใน ละเมิดอำนาจศาลกับสังคมไทย*.
- พิพัฒน์ จักรางกูร. (2546). *คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 1*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ.
- ไพโรจน์ วายุภาพ. (2549). *คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 1 บททั่วไป*. กรุงเทพฯ:
สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.
- ไมตรี ศรีอรุณ. (2521). *ละเมิดอำนาจศาล*. กรุงเทพฯ: ดุลพาท.
- รองพล เจริญพันธ์. (2522). *ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในระบบคอมมอนลอว์ ใน ละเมิดอำนาจศาลกับสังคมไทย*.
- วรรณชัย บุญบำรุง, ธนกฤต วรรณชชากุล และสิริพันธ์ พลรบ. (2556). *หลักและทฤษฎีกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
เล่ม 1*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- วรรณวิสาข์ สิทธิวาริ. (2554). *ขอบเขตการกระทำที่เป็นการละเมิดอำนาจศาล*. วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชากฎหมายอาญา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วัชชกานต์ เสาภายน. (2558). *ปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาล: ศึกษากรณีการละเมิดอำนาจศาล
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย*. วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
- วิชัย ตูมิเชียร. (2525). *ละเมิดอำนาจศาล*. วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ:
จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

สรชา สันตติรัตน์. (2556). *คดีละเมิดอำนาจศาลกับหลักความยุติธรรมในกระบวนการพิจารณาคดีของศาล*. วิทยานิพนธ์
นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สรารุช เบญจกุล. (2551). *การละเมิดอำนาจศาล ตามกฎหมายสหราชอาณาจักร*. กรุงเทพฯ: ดุลพาท.

สุชาย จอกแก้ว. (2551.) *ละเมิดอำนาจศาล*. กรุงเทพฯ: บทบัณฑิตย.

อภิศักดิ์ พรหมสวาสดี. (2534). *ความเป็นอิสระของผู้พิพากษา*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อุดม เพ็ญพุ่ม. (2552). *คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 1 ตอน 1*. กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษา
กฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.

อุดมศักดิ์ นิติมนตรี. (2545). *ละเมิดอำนาจศาล*. กรุงเทพฯ: บทบัณฑิตย.